

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل (کارمندان زن سازمان بیمه خدمات درمانی)

دکتر افسانه توسلی^۱، فاطمه رفیعی خونانی^۲

چکیده

زنان در ایجاد و پیشرفت تمدن بشری سهم ارزنده‌ای داشته و دارند، اما جایگاهشان در زندگی اجتماعی، متناسب با این سهم نبوده و نیست. از جمله وظایفی که نظام آفرینش در پرورش فرزندان، برعهده زنان قرار داده است، با وجود چنین ارزش بسیار والای معنوی و مادی، گاه به عنوان مانعی در راه کار و شغل جلوه‌گر می‌شود و در دیگر موارد هم تکالیفی چندجانبه را بر دوش آنان می‌نهد.

هدف تحقیق حاضر بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل میباشد و روش تحقیق به صورت پیمایشی است. حجم نمونه ۲۰۰ نفر از جامعه آماری زنان کارمند در سازمان بیمه خدمات درمانی می‌باشد که اطلاعات مورد نظر از طریق ابزار جمع‌آوری اطلاعات (پرسشنامه) گردآوری شده است. جهت توصیف داده‌ها از جداول و نمودارها استفاده شد و در آن نما، میانه و میانگین به عنوان شاخص‌های گرایش مرکزی، دامنه تغییرات، واریانس و انحراف معیار به عنوان شاخص‌های پراکندگی و خطای معیار، ضریب کجی و ضریب کشیدگی به عنوان شاخص‌های توزیع محاسبه شدند. برای تحلیل یافته‌ها و آزمون فرضیه‌ها از آزمون آماری t تک‌گروهی، دو گروهی مستقل و تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شد.

نتایج حاصل از یافته‌ها نشان داد که میزان عوامل فوق (در کل)، بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل، کمتر از حد متوسط است. میزان تأثیر عامل قدرت کمتر از حد متوسط، عامل اقتصادی بیشتر از حد متوسط، عامل خانواده بیشتر از حد متوسط عامل روان‌شناختی و رضایتمندی کمتر از حد متوسط، عامل اجتماعی نیز کمتر از حد متوسط است.

واژگان کلیدی: اشتغال، زن، گرایش، بیمه خدمات درمانی، سازمان

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۷/۱۱/۲۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۷/۱۰/۱۰

۱- عضو هیات علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه الزهراء

۲- دانش آموخته رشته مطالعات زنان (نویسنده مسئول)

مقدمه

جایگاه و موقعیت زن در جامعه بشری، ارج نهادن به او به عنوان رکن مهم پیکره انسانی و فرصت دادن به او برای اعمال اراده و نظر خود در مسایل شخصی و اجتماعی و مبارزه با تبعیضهای گوناگون در حقوق و تکالیف او مسأله ای است که در طول تاریخ بشری همواره مطرح بوده است.

زنان همیشه این احساس را داشته‌اند که مردان به آنها ظلم کرده، حقوق انسانی آنان را محترم نشمرده به ارج و منزلت انسانی آنها که هم پایه مردان است وقعی ننهاده و مخصوصاً در اداره امور جامعه به آنان فرصت مشارکت و ابزار وجود و اظهارنظر و اعمال اراده نداده‌اند بعلاوه برای خود محقق و امتیازاتی بیشتر قائل شده‌اند.

از دورترین دوره‌های تاریخ تا عصر حاضر، هرگاه زنان فرصتی به دست آورده‌اند نسبت به وضع موجود و سنتهای جاری حاکم بر جامعه خود اعتراض کرده و خواستار رفع تبعیض موجود بین خود و مردان شده‌اند. تفاوتها و تبعیضهای ناروا بین زن و مرد در همه دورانها و نزد همه ملل و اقوام، کم و بیش وجود داشته و همواره نیز از سوی زنان و یا گروه‌هایی از مردان مدافع حقوق آنها اعتراضات و اقداماتی برای القای تبعیضها و اجحافها بعمل آمده و به نتایجی هم منجر شده است. در حال حاضر نیز با وجود اقدامات فراوانی که در این زمینه صورت گرفته است و قوانین بسیاری از کشورها مخصوصاً کشورهای غربی به تساوی حقوق زن و مرد در همه زمینه‌ها تصریح دارند، بازهم اعتراض زنان در خصوص وجود تبعیض وعدم احقاق حقوق آنان شنیده می‌شود.

زنان فعالیتهای مختلفی در خانه و خارج از خانه دارند چنانچه کار را در معنای معمول آن، هر نوع اشتغالی که پاداش مالی بر آن مترتب باشد بدانیم، بسیاری از فعالیتهای زنان در این مقوله نمی‌گنجد زیرا پاداش مالی ندارد.

از آنجا که زنان بخش عظیمی از فعالیتهای داخل خانه را انجام می‌دهند؛ اگر این کارها به بیان اقتصادی سنجیده شود هزینه بالایی را برای خانواده بوجود می‌آورد ولی به هر حال امروزه این فعالیتهای که در داخل خانه انجام می‌شود، جزء کار و اشتغال به معنای معمول آن نیست.

فعالیت زنان در روستاها به طور معمول همیشه انجام شده است. در شهرهای قدیمی زنان علاوه بر کارهای مربوط به خانه، به مشاغلی چون خیاطی، آرایشگری، مامایی، بافتن قالی و کارهای دستی سنتی می‌پرداختند و یا به صورت خدمه در خانه‌های دیگران مشغول به کار بودند. بعد از

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل.....۷

انقلاب صنعتی و ایجاد کارخانه‌ها و کارگاه‌های دیگران مشغول به کار بودند. بعد از انقلاب صنعتی و ایجاد کارخانه‌ها و کارگاه‌های مختلف، سرمایه داران به دنبال نیروی کار ارزان قیمت بودند و زنان بهترین این نیروها به حساب می‌آمدند به خصوص در صنعت نساجی زنان بیشتر از بقیه صنایع حضور پیدا کردند. کم کم زنان به دستمزد ناعادلانه و کار زیاد خود معترض شده و گروهها و اتحادیه‌هایی را تشکیل دادند تا در برابر شرایط نا برابر کار و تبعیضات موجود مبارزه کنند.

در دو دهه اخیر تحولات چشمگیری در مورد وضعیت زنان رخ داده است و کاهش نابرابریهای جنسیتی، جزء جدایی ناپذیر فرآیند توسعه شده است و یکی از مهمترین تحولات در دیدگاه حاکم نسبت به زنان در این فرآیند می‌باشد. تقریباً در سالهای پیش از ۱۹۷۵ در جهت کمک به این گروه اجتماعی (زنان) بیشتر مسائل رفاهی مطرح می‌گردید. تمامی تلاشها در جهت فراهم نمودن امکاناتی برای تأمین حمایتها از طریق اجرای پروژه‌های کوچک و برآورده نمودن مهمترین نیازهای انسانی بود. در این دوره مقرر شده بود که زنان از مزایای برنامه‌های رفاهی برخوردار شوند. فائق آمدن در نابرابریهای جاری هدف اصلی برنامه‌ها و پروژه‌های اصلی توسعه شده بود. اما این نگرش امروزه دستخوش تغییراتی شده است و دیگر زنان تنها دریافت کنندگان کمک محسوب نمی‌شود بلکه خود نقش مشارکت را به عهده دارند (شادی طلب، ۱۳۷۵، ص ۴۴).

در سالهای اخیر در کشور ما نگرش جدیدی مورد توجه قرار گرفته است. بر مبنای این نگرش زن تنها دریافت کننده نیست، بلکه تولید کننده، مشارکت کننده و در عین حال برخوردار شونده امکانات به دست آمده در فرآیند توسعه نیز می‌باشد. همچنانکه در بندهای ۸، ۹ و ۱۲ اصل سوم قانون اساسی قید شده است، مسئله مشارکت‌های مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی خویش و نیز رفع تبعیض‌های ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه در تمامی زمینه‌های مادی و معنوی و دفع هر نوع محرومیت در زمینه تغذیه، مسکن، کار و بهداشت، تصریح شده است.

همه این موارد بیانگر این است که تغییرات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در سطح کشور صورت گرفته و گرایش ورود زنان به بازار کار تغییر یافته است. بنابراین انتظار می‌رود با ادامه این روند در آینده میزان ورود زنان به بازار کار و افزایش مشارکت زنان در عرصه‌های مختلف خصوصاً در عرصه اقتصادی روبه افزایش باشد و تفاوت‌های میان زنان و مردان در این حوزه به نحو متناسبی تغییر یابد.

طرح مساله

بررسی موقعیت اقتصادی جوامع گویای آن است، جوامعی که هنوز از تعادل مطلوب و قابل مشارکت عادلانه زن و مرد در فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برخوردار نیستند و فرصت منصفانه، بروز خلاقیت و استعداد انسانها در آنان برقرار نشده است، فرآیند توسعه آنگونه که انتظار داشته‌اند موفق نبوده است و تداوم و شتاب توسعه هنگامی رخ داده که زن و مرد، دوشادوش یکدیگر مسئولیت توسعه را برعهده گرفته‌اند.

آگاهی و شناخت از تاریخ ورود زنان به فعالیتهای اقتصادی و رسیدن به دیدگاهی درست در این زمینه خود در خور مطالعه و تحقیق خاص است، چه صعود و نزول مقام و منزلت زنان معلول شرایط و تحولات فرهنگی، دینی، اجتماعی و اقتصادی جوامع است (چنگیزی، ۱۳۸۰، ص ۵۰).

بطور کلی برای اشتغال زنان امکان دخالت داشتن چندین نیاز به صورت ترکیبی وجود دارد. آنان ضمن داشتن انگیزه‌های اقتصادی و نیاز به ایمنی و نیازهای احترام و تعلق توجه دارند، همچنین در این مسیر براساس نیازهای خود شکوفایی استعدادهای بالقوه خود را به بالفعل درآورده و نیازهای بعدی را هم ارضا نمایند بر همین اساس در تحقیقات انجام شده بر روی انگیزه‌های زنان برای اشتغال بالاترین نمره رضایت نیاز به احترام، نیازهای اجتماعی و سپس نیاز ایمنی و نیاز به خودپایی وجود دارد (مسجدیان، ۱۳۷۱، ص ۴۲).

چگونگی ارضاء نیاز به احترام و نیازهای اجتماعی همچنانکه گفته شد انگیزه اشتغال را در زنان بالا می‌برد. زنان خانه دار دارای حوزه عمومی محدودی هستند و بیشتر اوقات روزانه خود را در حوزه خصوصی در کنار خانواده سپری می‌سازند. در حالیکه حوزه عمومی زنان شاغل گسترده تر و روابط اجتماعی آنان را بیشتر میسر می‌سازد این زنان دارای فعالیت‌های گسترده تری هستند که علاوه بر گسترش سرمایه اجتماعی فرد نیازهای روحی و روانی او را نیز دربر می‌گیرند.

مسائلی که در این تحقیق به بررسی و کاوش واداشته است انگیزه‌هایی است که باعث می‌شود زنان به کار خارج از خانه علاقمند بشوند.

در این تحقیق به ابعاد روان شناختی گرایش زنان که شامل احساس رضایت از خود، نیاز به پیشرفت در زنان همچنین جلوگیری از ابتلا به بیماریهای روحی روانی مانند افسردگی مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین این احساس رضایت نیاز به احترام و نیازهای اجتماعی بر می‌گردد.

۹..... بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل.....

همچنین ابعاد جامعه‌شناسی انگیزه‌های گرایش که بین رابطه قدرت در زن و مرد و نیز هویت‌های زنان نیز هست بررسی صورت می‌گیرد.

زنان در ایجاد و پیشرفت تمدن سهم ارزنده‌ای داشته و دارند. اما جایگاه آنان در زندگی اجتماعی، همواره متناسب با این سهم نبوده و نیست.

وظایفی که نظام آفرینش در پرورش فرزندان، چه در دوران جنینی آنان و چه پس از آن، برعهده زنان قرار داده است. با وجود ارزش بسیار والای معنوی و مادی، گاه به عنوان مانعی در راه کار و شغل جلوه‌گر می‌شود و در دیگر موارد هم تکالیفی چندجانبه را بر دوش آنان می‌نهد.

برخی بر این باورند که با توجه به وظایف مهم زنان در زمینه مادری و مدیریت داخلی خانه، اشتغال آنان در بیرون از خانه به وظایف دسته اول لطمه می‌زند و بهتر است که زنان به مادری و خانه‌داری بسنده کنند. اینان توجه ندارند که از دیرباز در روستاها زنان نه تنها وظایف خانه‌داری را بر دوش می‌کشند بلکه سهم عمده و اساسی دارند. در شهرها نیز بسیاری از خانواده‌ها نمی‌توانند به درآمد مرد خانه اکتفا کنند و زنان ناگزیرند در بخش غیررسمی (سازمان نیافته) یا بخش‌های رسمی اقتصادی به فعالیت پردازند.

از آنجائی که بحث اشتغال زنان و از آن مهمتر بررسی انگیزه‌هایی که زنان را به اشتغال خارج از منزل سوق می‌دهد پژوهشگر را وادار به بررسی و دقت در این موضوع می‌کند.

در این تحقیق در پی بررسی گرایش زنان به اشتغال (از بعد اقتصادی، اجتماعی، روانی و ...) و عوامل موثر و شتاب دهنده بر این گرایش می‌باشد.

اهداف تحقیق

اهداف مورد نظر در تحقیق حاضر عبارت است از:

- مطالعه و بررسی میزان گرایش زنان به اشتغال و شناخت عوامل مؤثر بر فعالیت شغلی زنان یا عوامل مؤثر بر تمایلات آنان به داشتن شغل (در بعد اجتماعی، فرهنگی و...)
- مشخص کردن سهم هر یک از این عوامل در گرایش زنان به اشتغال.

ادبیات تحقیق

مطالعه طولی کوهن، جانسون [۱]، لوپس [۲] و بروک [۳] که از سال ۱۹۷۵ با عنوان «تک والدینی و استخدام، خطر دوگانه؟» شروع شده بود بر روی گروه خانواده تک والدی با مادر غیرشاغل، خانواده تک والدی با مادر تمام چهار وقت شاغل، خانواده دو والدی با مادر غیر شاغل

۱۰ پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال دوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۷

و خانواده دو والدی با مادر تمام وقت شاغل انجام شد. در شروع مطالعه سن بچه‌ها بین ۱ تا ۱۰ سال و در تعقیب بعدی ۹ تا ۱۸ سال بوده است.

چنانچه انتظار می‌رفت تعارض بین والدین در خانواده‌های طلاق گرفته بیشتر بود و همچنین در خانواده‌هایی که زن شاغل بود کمی بالاتر بود. مادرها وقتی تنها بودند (طلاق گرفته بودند) و همچنین وقتی تحصیلات بالاتری داشتند بیشتر مایل بودند که کار کنند. اختلالات در بچه‌ها با تنها بودن و استخدام مادر هر دو رابطه داشت، و میزان رابطه با وارد شدن متغیرسن تغییر پیدا می‌کرد. جنس کودک تأثیر آنچنانی در اختلال رفتاری در بچه‌های بزرگتر (۱۶ ساله) بیشتر از بچه‌های کوچکتر (۱۰ ساله) بود. از طرف دیگر، در حالیکه بچه‌های خانواده‌های دو والدی داشتند، این آمادگی برای بچه‌های سن پایین تر (۱۰ ساله) بیشتر بود.

مطالعه دیگری تحت عنوان اثرات شرایط کاری مادر و توانایی کنترل (تسلط مادرانه بر) مشکلات رفتاری کودکان توسط راجرز و دیگران انجام شد. «هدف از این مطالعه بررسی نحوه انتقال کنترل اجتماعی در بین نسله‌ها بوده است. لذا، میزان تاثیر حسن تسلط و شرایط کاری مادر را روی ادراکات و تصورات وی از مشکلات رفتاری کودکان به عنوان وسیله ای برای مطالعه انتقال شامل مادران شاغل و بچه‌های ۴ تا ۶ ساله آنها (که در مطالعه ملی زمینه یابی طولی یا شاگهورن در سال ۱۹۸۶ شرکت کرده بودند) انتخاب شدند.

با توجه به شرایط کاری، مسائلی نظیر دستمزد ساعتی مادران، میزان ساعات کاری و تماس شغلی، شامل سر و کار داشتن با اشیاء (در مقابل مردم)، سطح مورد نیاز فعالیت فیزیکی و پیچیدگی شغلی مورد ملاحظه قرار گرفته است. همچنین، پیشینه مادر و کودک و خصوصیات رایج خانواده از قبیل وضعیت زناشویی، بُعد خانواده و محیط خانه مورد بررسی قرار گرفته است. تسلط مادرانه با پایین بودن میزان مشکلات گزارش شده در کودکان آنها رابطه داشت. ارتباط کمتر با افراد و سروکار داشتن بیشتر با اشیای فیزیکی و نیز کمی میزان فعالیت بدنی رابطه معنی داری با سطوح بالاتری از مشکلات مورد تصور مادران داشت. بعلاوه، تغییرات جدید در وضعیت زناشویی مادر شامل ازدواج و ازدواج مجدد مادر باعث افزایش مسائل شده بود. این نتایج بدین دلیل تجزیه و تحلیل شدند تا نشان داده شود که چگونه تجارب مادری کنترل، در محل کار و منابع کنترل شخص مادر می‌تواند درونی کردن را در کودکان تحت تاثیر قرار دهد» (Rogers, 1991).

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل..... ۱۱

اسکار و کارتنی در مقاله « کار مادران و خانواده آنها » مطرح می‌کند که اشتغال به طور مستقیم روی روابط همسری زنان و فرزندانشان موثر نیست. انتظارات نقشهای زن و شوهر و تقسیم کارهای خانه بر روابط همسری اثر گذار است. ایشان برخی اصلاحات را برای خانواده‌های دارای دو درآمد مطرح کرده‌اند:

الف: پدرها مسئولیت بیشتری در زندگی خانوادگی بپذیرند.

ب: هزینه‌های مراقبت کودکان توسط جامعه حمایت می‌شود.

ج: کارفرمایان تعادل بین کار و خانواده ایجاد کنند، مسئول ایجاد این تعادل شوند» (Scarr, 1989).
تحقیق دیگری که مطرح می‌شود، آلبرایت تحت عنوان « نگرش نسبت به مادران شاغل. منطبق کردن نیازهای مادران با نیروی کار » انجام داده است. از نظر آلبرایت غالباً در محیط کار موانعی وجود دارد که ارتقاء و پیشرفت زنان را محدود می‌کند، اغلب مادرانی که هم وظیفه مراقبت از فرزندان را انجام می‌دهند و هم برای تأمین احتیاجات به کار می‌پردازند، با مشکلات عدیده‌ای مواجه می‌شوند. اصولاً ایفای نقش فرزند پروری همیشه جزء ابتدایی‌ترین وظایف مادران بوده است. گرچه ممکن است پرورش و تأمین احتیاجات خانواده توسط پدر و دیگر بزرگسالان نیز صورت گیرد، خط مشی‌های استخدامی باید در جهت رفع نیازهای خانواده باشد. مثلاً از جمله اقدامات حمایتی می‌تواند ایجاد انعطاف در ساعات کار زنان، داشتن فرصتهایی کوتاه برای ترک کار محل خود و احداث محللهایی برای مراقبت از کودکان آنها در محل کارشان باشد، تا بتواند در نزدیکی محل کار خود به مراقبت از فرزندان بپردازند (Albright, 1992).

آلمیدا و گالامبوس در مقاله « ساعتهای اشتغال همسران و مشارکت شوهر در کارهای خانه » روابط بین ساعتهای اشتغال زنان و مشارکت شوهران در کارهای خانه را مورد بررسی قرار داده‌اند. کارهای خانه، مراقبت از کودکان و کارهای روزمره خانه تعریف شده است. « این تحقیق با دو سوال اصلی هدایت شده است:

الف: آیا ساعتهای اشتغال زنان پیش‌بینی‌کننده مشارکت شوهران در کارهای خانه است؟

ب: آیا تغییر در ساعات اشتغال زنان با تغییر در ساعات مشارکت شوهران در کارهای خانه

ارتباط دارد؟

نتایج مطالعه با توجه به اولین سوال، نشان می‌دهد که ساعات بیشتر اشتغال زنان باعث می‌شود که

کمتر به کارهای خانه بپردازند، و احتمالاً شوهران بیشتر مسئول مراقبت از کودکان هستند.

پیتمن و بلانچارد در مقاله ای تحت عنوان « تاثیر تاریخ کار و زمان ازدواج بر تقسیم کارهای خانه » فاکتورهای موثر بر چگونگی تقسیم کار در خانه را برمی شمرد. چهار نگرش که بیشترین توجه را جلب کرده شامل: منابع، نقش های جنسی، ساختار خانوادگی و نگرش زندگی را نام می برند.

منابع مانند درآمد، تحصیلات و شغل به قدرت زن اضافه شده و از انجام کارهای خانه اجتناب می کند. منابع بیشتر با انجام کمتر کارهای خانه ارتباط دارد. ساختار خانواده روی کارهای خانه موثر است، زیرا وجود بچه ها بیش از آنچه پدر انجام می دهد بر مادر موثر است. این بستگی به سن زن هنگام ازدواج و وضع حمل دارد.

این مطالعه اولین سال زوجهای ازدواج کرده و تاثیر اشتغال بر تقسیم کارهای خانه بشر ارزیابی کرده است. این تحقیق شامل ۱۴۶۷ از زوجهایی بود که جوان و از طبقه متوسط بودند، و نشان داده است که مردان با سوابق کاری کمتر بیشتر کارهای خانه را انجام می دهند، اما اگر بچه های بزرگ در خانه باشند، مردان کمتر کارهای خانه را انجام می دهند. در خاتمه، نتایج نشان می دهد. مردانی که همسرانشان مشغله کاری زیادی داشته اند در کارهای خانه مشارکت بیشتری داشته اند» (Pittman, 1996).

- نتایج حاصل از تحقیق باقر ساروخانی تحت عنوان « تجویز یا طرد اشتغال زنان و دلایل احتمال آن نزد دو گروه از مادران شاغل و خانه دار تهرانی»، در سال ۱۳۷۰ انجام شده است به شرح ذیل است: براساس این تحقیق مشخص شد در حالیکه ۵۱/۲ درصد از مادران شاغل نظر موافقی نسبت به اشتغال زنان دارند، تنها ۲۴/۱ درصد از مادران خانه دار با اشتغال زنان موافقت. از سوی دیگر، در حالیکه ۴۰/۶ درصد از مادران خانه دار با اشتغال زنان مخالفند، تنها ۱۳/۱ درصد از مادران شاغل با اشتغال زنان مخالفند. در واقع نسبتی بیشتر از دو برابر زنان خانه دار از زنان شاغل به اشتغال زن عقیده دارند، در حالیکه به هنگام بحث از مخالفین محض اشتغال زن، نسبت زنان خانه دار سه برابر زنان شاغل است.

همچنین در بحث از دلایل موافقت یا مخالفت با اشتغال زنان مشاهده شده که نسبتی بیشتر از دو برابر زنان خانه دار از زنان شاغل، کارکردن را جدا از مساله جنسی ارزیابی می کنند و این در حالی بود که نسبتی بیشتر از دو برابر زنان شاغل از زنان خانه دار، معتقد بودند که وظیفه زن خانه داری است. دلایل مادران در توجیه نظرشان در زمینه اشتغال زنان به دو قسمت قابل توزیع اند:

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل.....: ۱۳

یکی دلایلی است که در جهت موافقت با کار زن ارایه شده است و دیگر دلایلی که در جهت مخالفت با کار زن اظهار گردیده‌اند. در بین کسانی که موافق با کار زن بوده‌اند دلایل اقتصادی بالاترین فراوانی را دارد، که با عنوان « کار زن و درآمد ناشی از آن کمک به خرج خانه است» مطرح می‌شود. ۵۷ درصد از زنانی که نظراتی موافق با کار زن دارند، این دلایل را ذکر کرده‌اند. حدود ۴۰ درصد از افراد موافق، دلایل روانی، اعتبار اجتماعی، استقلال زن را مطرح می‌کنند. ۹۶ درصد از کسانی که مخالف با کار زن هستند دلایلی را که ایده سنتی دارند با عباراتی نظیر: وظیفه زن خانه داری است، چنانچه زن کار کند به شوهر و فرزندان نمی‌رسد و .. مطرح می‌کنند. بطور کلی بنابر نتایج حاصله از این تحقیق، تمامی زنان که اعتقاد دارند کار زن موجب درگیری زن و مرد خواهد بود، شاغلند.

فراوانی کسانی که در بین مادران اعتقاد دارند که زن و درآمد ناشی از آن کمک خرج خانه است در بین زنان دار بیش از زنان شاغل است. بدین ترتیب با در نظر گرفتن این ارقام مشاهده گرایش روزافزون زنان به اشتغال هستیم، البته نسبت آنهایی که هنوز ارزشها و اندیشه‌هایی متمایز از واقعیت خود دارند مخالفت با اشتغال ولیکن شاغل بودن و بالعکس ناچیز است (ساروخانی، ۱۳۷۵).

- نتایج حاصل از تحقیق مهدی مسجدیان تحت عنوان « وضعیت اشتغال و رضایت شغلی زنان اصفهان» در سال ۱۳۷۱ موید این واقعیت است که :

« انگیزه اشتغال به کار ۸۴/۶ درصد از زنان کارگر، نیاز مالی خانواده می‌باشد. در خصوص کار کردن زن در خارج از خانه اغلب زنان (۶۶/۹) درصد به صورت مشروط موافق کار کردن زن بوده‌اند. مهمترین شرایط ذکر شده عبارت است از نیاز مالی خانواده، ۶۹/۵ درصد، کم بودن ساعات کار ۱۱/۵ درصد، نوع کار نیز معلمی، پرستاری ۱۰/۵ درصد و سایر شرایط ۷/۵ درصد، همچنین مهمترین دلایل مخالفت پاسخگویان با کار زن، کارهای خانه به نسبت ۹۷/۷ درصد بوده است. در مورد عقیده همسر در مورد کار کردن آنها در خارج از خانه ۹/۴ درصد موافق، ۴۲/۸ درصد تا حدودی موافق و ۴۸/۴ درصد مخالف بودند و در مورد دلایل مخالفت همسرانشان با کار آنها، ۷۴/۲ درصد خانه داری، ۱۴/۵ درصد آلودگی‌های اجتماعی، ۱۱/۳ درصد نمی دانم را ذکر نموده‌اند. در مورد دیدگاه زنان در مورد اشتغال فرزند دخترشان، ۱۸/۱ درصد موافق، ۴۷/۳ درصد توصیه مشروط، ۱۱/۹ درصد نظر دختر مهم است و ۲۲/۷ درصد مخالف بوده‌اند» (جارالهی، ۱۳۷۱).

نتایج تحقیق عذرا جاراللهی تحت عنوان « اثر اشتغال زن در خانواده‌های کارگری » که در سال ۷۱-۷۲ انجام شده است به شرح ذیل است

علیرغم مخالفت اکثر زن و شوهرهای مورد بررسی با اشتغال زن، ۸۴/۶٪ از زنان به خاطر نیاز مالی شاغل شده‌اند. اشتغال آنان وضع اقتصادی خانواده را بهبود بخشیده است تا جایی که نسبت به زنان خانه دار از رفاه بیشتری برخوردار شده‌اند و درآمد این زنان بیشتر صرف خوراک و مسکن می‌شود و سایر نیازها حتی لباس اهمیت چندانی ندارد.

- زنان شاغل در مقایسه با زنان غیرشاغل از قدرت تصمیم‌گیری بیشتری در امور زندگی خود برخوردارند. بالا رفتن سن و سطح سواد زنان، قدرت تصمیم‌گیری زنان شاغل را افزایش می‌دهد ولی در قدرت تصمیم‌گیری زنان غیرشاغل اثری ندارد.

- زنان شاغل بیش از زنان غیرشاغل از همکاری همسران خود در کارهای خانه برخوردارند. اما این همکاری بسیار ناچیز است، زیرا زن و شوهرها عموماً معتقدند که خانه‌داری از وظایف اساسی زنان است. در واقع زنان شاغل با انجام دو نوع کار متفاوت، امور خانه‌داری و کار در خارج از خانه، نسبت به زنان خانه دار فشار و مشکلات بیشتری را تحمل می‌کنند.

- تعداد فرزندان دلخواه و واقعی زنان شاغل کمتر از زنان غیرشاغل است. تعداد فرزندان زنان شاغل با مدت ازدواج آنان رابطه مستقیم و با وضع سواد آنها رابطه معکوس دارد، اما با درآمد همسر، درآمد خانواده و سن زنان رابطه‌ای ندارد.

تعداد فرزندان زنان خانه دار به ترتیب شدت اهمیت با پنج عامل؛ مدت ازدواج، سطح سواد زن، درآمد خانواده و درآمد همسر در رابطه است. عامل سطح سواد زن رابطه معکوس و چهار عامل دیگر رابطه مستقیم با تعداد فرزند دارد» (جاراللهی، ۱۳۷۱).

- نتایج حاصل از تحقیق شهلا اعزازی تحت عنوان « موقعیت زنان شاغل در ایران » که در سال ۱۹۸۰ که به زبان آلمانی است موید این واقعیت است که:

« زنان کارمند و معلم هم به خاطر علاقه و رفاه بیشتر. - فراهم کردن کالاهای غیرضروری - کار می‌کنند. آگاهی‌های اجتماعی آنان بر اثر کار افزایش می‌یابد من جمله مسائل شغلی همسر خود را بهتر درک کرده و تفاهم بیشتر بین آنان بوجود می‌آید. اما همکاری مرد در کارهای خانه چندان قابل توجه نیست» (اعزازی، ۱۹۸۰).

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل.....۱۵

- تحقیقی توسط حمدالله رستمی تحت عنوان «عوامل موثر بر نگرش زنان شاغل نسبت به ارتقاء شغلی آنان به سطوح مدیریتی» در سال ۱۳۸۲ انجام شده است.

براساس نتایج حاصل از این تحقیق بین نظریه به تقسیم کار جنسی و سابقه خدمت با متغیر وابسته رابطه معنی داری وجود داشته است.» (رستمی، ۱۳۸۲).

- تحقیقی توسط فریبا مدنی گیو تحت عنوان «بررسی عوامل موثر بر پی آمدهای اشتغال زنان» در سال ۱۳۸۵ انجام شده است که عبارت است از:

یافته‌های این تحقیق نشان داد در بین ویژگیهای شغلی- فردی پاسخگویان تنها دو متغیر پایگاه اقتصادی- اجتماعی و وضعیت اشتغال مادران زنان شاغل با متغیر میزان اختلال نقش‌های خانوادگی رابطه ای معنا دار داشت. همچنین از بین ویژگیهای شغلی پاسخگویان دو متغیر سابقه کار و وضعیت اشتغال مادران زنان شاغل با متغیر میزان اهمیت دادن به تحصیلات دختران رابطه ای معنا دار داشت و سایر متغیرهای مستقل ارتباط معناداری با متغیرهای وابسته نداشته‌اند.» (مدنی گیوی، ۱۳۸۵).

- نتایج تحقیقی که توسط زهرا اصغرپور تحت عنوان «بررسی رابطه اشتغال زنان متأهل با ساختار و روابط زوجین در شهر قم» در سال ۱۳۸۶ انجام شده عبارت است از:

بین اشتغال زنان متأهل و میزان همکاری زوجین در امور منزل و همچنین نحوه ی گذران اوقات فراغت با یکدیگر رابطه‌ی معنا دار آماری وجود ندارد. در حالیکه بین اشتغال زنان و میزان درک متقابل زوجین از یکدیگر رابطه ی معناداری وجود دارد. بدین معنا اشتغال زنان بر میزان درک زوجین از یکدیگر تأثیر می گذارد.

بین اشتغال زنان متأهل و صمیمیت و نزدیکی زوجین رابطه ی معناداری وجود ندارد همچنین در مورد رابطه بین اشتغال زنان متأهل و نحوه ی تصمیم گیری در امور خانه رابطه ی معناداری وجود ندارد و تفاوتی بین زنان دار و شاغل وجود ندارد.

در حالیکه باورهای فرهنگی مردان نسبت به زنان و اشتغال زنان رابطه معنادار آماری وجود دارد.

اشتغال زنان باعث آن می‌شود که مردان نگرش مناسب تر نسبت به همسرانشان داشته باشد ولی همسران زنان خانه‌دار از چنین نگرشی برخوردار نمی باشند.» (اصغرپور، ۱۳۸۶).

چهار چوب نظری تحقیق

نظریه پارسنز که مبنی بر نقش ابزاری مردان به عنوان تأمین کننده نیاز اقتصادی خانواده و نقش بیانگر برای زنان به عنوان برعهده گیرنده جنبه عاطفی و احساس می باشد ولی جهت وجود توازن در خانواده اشتغال را برای زنان نمی پسندند و به تثبیت نقشها در خانه تأکید دارد.

در مورد نظریه کارایی نیز که بر توسعه تأکید داشته و زنان را به عنوان نیمی از جمعیت مدنظر دارد و حضور آنها را در عرصه های اقتصادی به افزایش برابری میان زن و مرد می داند او به وظایف باروری و پرورش نیروی انسانی توسط زنان به لحاظ ندانستن و نداشتن دستمزد به دیده اغماض نگریسته است مورد توجه بوده است.

نظریه عدالت که بر استقلال مالی زنان تأکید داشته و آنها از طریق نقشهای تولیدی، باروری، نگهداری و پرورش نیروی انسانی نقش مهمی در رشد اقتصادی دارند، این نظریه مخالف تقسیم کار جنسی است.

تئوری بازار کار

در نظریه های جنسیتی بازار کار، کار مشاغل زنان را انعکاسی از کار خانگی بویژه در بعد مراقبتی تأکید دارد و کارهایی در آن راستا که درآمد کمتر مهارت پایین تر، تأمین اجتماعی و پیشرفت کمتری دارند مناسب زنان قلمداد شده است. این نظریه به دلیل توجه به مسئولیتهای نقش های حرفه ای و خانوادگی زنان که گاه می تواند با یکدیگر در تضاد باشد و همچنین توجه به زمینه های فرهنگی و ارزشی مردسالارانه که زنان را تابع مردان می داند مورد توجه این پژوهش بوده است.

دیدگاه اسلام اساس را به برابر زن و مرد، حضور در عرصه های اجتماعی و برخورداری از حقوق اجتماعی زنان با توجه به نقش محوری زنان (مادری و ...) تأکید دارد.

و در آخر نظریه تفاوت بیولوژیکی است که معتقد به تفاوت زنان به لحاظ تفاوت های بیولوژیکی آنها من جمله بچه دار شدن، شیردادن و ... است و زن را فاقد قدرت می نماید و سلطه پدرسالاری و تحت سلطه داشتن زنان توسط مردان را مانع از حضور آنها در بازار کار می داند.

به طور کلی نظرات جامعه شناسی پیرامون اشتغال زنان به دو دسته تقسیم می شود: نخست نظریات کلاسیک است. این نظریات با تأکید بر نقش سنتی زن، دخالت آنان را در امور اقتصادی

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل..... ۱۷

سبب لطمه زدن به موقعیت اجتماعی هر دو خانواده دانسته و زنان را به خانه داری تشویق می‌نماید و گاهی تا آنجا پیش می‌رود که اشتغال را در خارج از خانه، دزدی از فرصتهای زندگی، همسر و فرزندان می‌دانند.

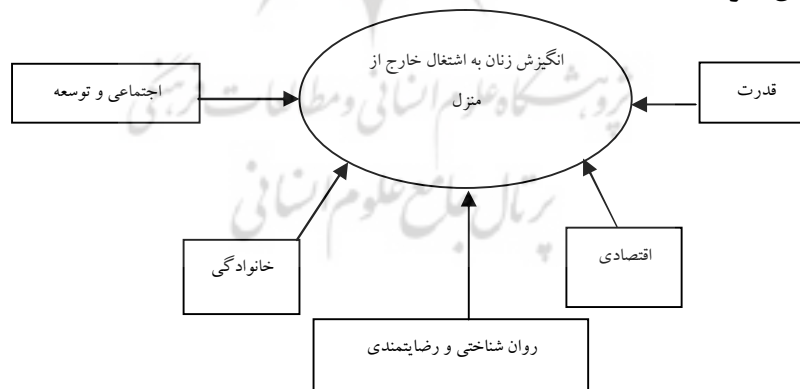
در برابر این گروه، دیدگاههای نوین جامعه شناسی بر لزوم کار برای همه افراد جامعه تأکید دارد و افکار مبنی بر ناتوانی زنان در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی را بازتاب فرهنگ جامعه و تأثیر آن را در انزوای اجتماعی زنان می‌دانند. این نظریات، اشتغال زنان را سبب درهم شکستن کلیشه‌های جنسیتی خانواده، تقسیم کار و نقش پذیری فرزندان می‌داند اما تأکید بر لزوم مشارکت همسران در امور منزل می‌باشد. به عبارتی فرآیند حاصل از همکاری زوجین را سبب تقویت موقعیت زنان در امور منزل، افزایش توانایی و کارآیی او در عرصه اجتماع و تربیت بهتر و کاملتر فرزندان می‌دانند. در عین حال این عوامل را زمینه ساز خوشبختی و رضایتمندی از زندگی مشترک می‌شمارند این نظریات تعارض نقش جنسیتی را در اشتغال زنان عامل موثر در عدم موفقیت و یا تضعیف توانایی آنان بر می‌شمارد اما از سویی دیگر، اشتغال و داشتن درآمد برای زن را عاملی جهت موفقیت اجتماعی او و جلوگیری از تحمیل و تحمل زندگی ناموفق و موفقیت پست برای او می‌داند اما برخی از تحقیقات نیز به این نتیجه دست یافته‌اند که عدم رضایت، مخالفت و عدم همکاری از جانب همسر در مورد اشتغال زن، سبب بروز نارضایتی در زندگی زناشویی می‌شود.

در مورد نظریه‌های اقتصادی پیرامون اشتغال زنان بر این امر اذعان دارند که اشتغال زنان و کسب درآمد آنان سبب استحکام و دوام مناسبات زوجی شده، نیازهای مالی و اقتصادی آنان و فرزندانشان را مرتفع می‌نماید و علیرغم برخی نگرشها راجع به تأثیرات منفی اشتغال زنان از جمله خطر رقابت با همسر، احساس استقلال و به تبع آن سرکشی و... در این زمینه، دیدگاه‌های مثبت و مستدل گویای تأثیرات مثبت و مؤثر این وضع بر موقعیت خانواده است. تا جائیکه نتایج آن نه تنها بر ابعاد اقتصادی، بلکه بر وضعیت اجتماعی، سلامت روحی، تقویت انگیزه‌های فردی، تداوم و استحکام مناسبات زوجی و افزایش سطح رضایت از زندگی زناشویی قابل تأمل است.

هر یک از نظریات توسعه در برگیرنده اهداف و ابعاد خاصی از وضعیت زنان و نیازهای اجتماعی آنان و چگونگی بستر سازی مناسب جهت دستیابی به توسعه با کمک و مشارکت زنان و در جهت رفع نیاز آنان به عنوان نیمه فعال و موثر از پیکره اجتماعی می‌باشد.

با توجه به هر یک از دیدگاه‌های توسعه و تعامل آن با موضوع اشتغال زنان، می‌توان براساس زمینه‌های مورد تأکید و توجه آن نظریات، راهکارهای خاص را دریافت و با توجه به بستر مناسب اجتماعی، در جهت برنامه ریزیهای آتی جامعه به کار گرفت. نخستین دیدگاه، «جدا ولی برابر» می‌باشد. که با تأکید بر نقش تولید مثل زنان، سه رویکرد جهت بهبود وضعیت زنان، ارایه می‌کند. ابتدا رویکرد رفاهی است که به آسیب پذیر بودن زنان و لزوم حمایت دولتها از آنان تأکید دارد. این رویکرد نیازهای خاص زنان (در دوران بارداری، شیردهی و ..) را مورد توجه قرار داده و به لزوم حمایت دولتها و تأمین امکانات در جهت رفع نیازهای خاص و اساسی زنان اشاره دارد. رویکردی بعدی فقر زدایی است که با تأکید بر نقش باروری زنان در انجام فعالیت‌های اجتماعی به لزوم فراهم آوری امکانات مناسب جهت مبارزه با فقر زنان می‌پردازد. کسب مهارت‌های خاص را زمینه‌ساز افزایش توانمندی زنان جهت فقر زدایی از خود می‌داند. در واقع زنان را مسئول شناسایی توانمندیهای خود و آموزش، رشد و پرورش این استعدادها می‌داند. به عبارتی زنان می‌توانند با آموزش و خود اشتغالی در حرف خانگی، دستی و به فقر زدایی و توانمند سازی خود اقدام نمایند، در واقع براساس این نگرش اگر زنان فقیرند، خود مقصرند و آخرین رویکرد این دیدگاه به موضوع کارآیی زنان پرداخته و لزوم فراهم آوری امکانات مناسب با وضعیت زنان را بیان می‌نماید.

مدل نظری

فرضیه های تحقیق

فرضیه اصلی: بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل
 فرضیه فرعی: بررسی میزان عامل قدرت بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل

۱۹..... بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل

- فرضیه فرعی: بررسی عامل اقتصادی بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل
- فرضیه فرعی: بررسی عامل خانواده به گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل
- فرضیه فرعی: بررسی عامل روان‌شناختی و رضایت‌مندی بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل
- فرضیه فرعی: بررسی عامل اجتماعی بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل

روش تحقیق

روش ورود به مرحله تجربی پژوهش حاضر روش تحقیق پیمایشی می باشد

تکنیک جمع آوری اطلاعات

با توجه به روش تحقیق بکار رفته، کار بردی ترین ابزار ما در این تحقیق می‌تواند پرسشنامه باشد. شایان ذکر است که پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش حاوی ۲۹ سؤال بوده که هر سؤال به صورت پنج گزینه ای براساس طیف لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم) تنظیم گردیده است.

اعتبار و روایی

« بسیار مطلوب است علاوه بر کنترل اولیه ای که در مورد پرسشنامه به منظور تعیین نکات مبهم انجام می‌شود، قبل از استفاده از پرسشنامه نهایی، آن را به صورت آزمایشی اجرا کرد تا اعتبار و روایی آن مشخص شود.» (دلاور، ۱۳۷۶، ص ۲۲۹).

در این پژوهش نیز نمونه ای به حجم ۲۰ نفر انتخاب و پرسشنامه بین زنان کارمند سازمان بیمه خدمات درمانی توزیع شد و با بررسی پاسخ‌های اعتبار و روایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت.

جامعه آماری

جمعیت مورد مطالعه در این پژوهش کارمندان زن سازمان بیمه خدمات درمانی بودند که تعداد آنها ۲۰۰ نفر است.

روش نمونه گیری و تعیین حجم نمونه

« نمونه گیری از مهمترین مباحث در آمار اجتماعی است از طرفی با توجه به وسعت جمعیت یا موضوعات مورد مطالعه، محقق ناچار است به نمونه گیری بپردازد و جزء در امور استثنایی (نظیر سرشماری) از آن گریز نیست، از طرف دیگر، اعتماد یافته‌های تحقیق با صحت نمونه گیری آن سنجیده می‌شود» (ساروخانی، ۱۳۷۵، ص ۱۵۴).

۲۰.....پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال دوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۷

حجم نمونه شامل کل زنان شاغل در سازمان بیمه خدمات درمانی استان تهران است که ۲۰۰ نفر بودند مورد بررسی قرار گرفت.

روشهای آماری تجزیه و تحلیل اطلاعات

در راستای تحلیل داده‌ها و پاسخ به سؤالات پژوهش، از مدل‌های آماری t تک گروهی و به منظور یافته‌های جانبی تحقیق از مدل‌های آماری t دو گروه مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده است.

یافته های تحقیق

در راستای تحلیل داده‌ها و پاسخ به سؤالات پژوهش، از مدل‌های آماری t تک گروهی (به منظور بررسی دیدگاه نمونه‌های تحقیق)، t دو گروه مستقل (به منظور مقایسه دیدگاه نمونه‌های مجرد و متأهل) و تحلیل واریانس یکطرفه (به منظور مقایسه دیدگاه نمونه‌ها با تأکید بر سطوح سنی و سطوح تحصیلی) پرداخته شد. در این تحقیق از مدل آماری تحلیل واریانس یکطرفه (چنانچه متغیر مستقل گسسته چندارزشی و متغیر وابسته کمی و پیوسته بوده است) استفاده شده است.

بررسی میانگین‌ها با استفاده از آزمون t تک گروهی

جدول شماره (۱) t تک گروهی بررسی میزان تأثیر عامل «قدرت» بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل

گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
دستیابی به حقوق خویش در صورت دارا بودن پایگاه شغلی در جامعه	۳	۲/۳۹	-۷/۱۲	۱۹۷	۰/۰۰۱
جدی نگرفتن کار در صورت مخالفت همسر	۳	۲/۷۵	-۲/۹۷	۱۹۷	۰/۰۰۳
قابلیت و توانایی‌های زنان در فعالیت‌های متعدد شغلی و حرفه‌ای	۳	۱/۷۵	-۱۹/۲۵	۱۹۷	۰/۰۰۱
حفظ کردن روحیه استقلال زنان با داشتن شغل	۳	۲/۱۴	-۱۱/۵۳	۱۹۹	۰/۰۰۱
کمک کردن به ثبات اقتصادی خانواده با درآمد حاصل از اشتغال زنان	۳	۱/۷۷	-۲۱/۷۳	۱۹۹	۰/۰۰۱
قدرت	۳	۲/۱۶	-۱۷/۶۸	۱۹۳	۰/۰۰۱

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ بین میانگین نظری با میانگین‌های تجربی در تمامی مؤلفه‌ها وجود دارد. بنابراین، با توجه به اینکه در تمامی مؤلفه‌ها میانگین تجربی پایین از میانگین نظری می‌باشد، عنوان می‌شود که میزان تأثیر عامل «قدرت» بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل پایین‌تر از حد متوسط است.

۲۱ بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل

جدول شماره (۲) t تک گروهی بررسی میزان تأثیر عامل «عوامل اقتصادی» بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل

گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی داری
کار نکردن زنان در صورت تأمین منابع درآمدی مرد خانواده	۳	۳/۷۵	۹/۴۷	۱۹۹	۰/۰۰۱
ارزش و شخصیت زنان با میزان درآمد	۳	۴/۱۲	۱۵/۰۲	۱۹۹	۰/۰۰۱
عمل نکردن در عرصه‌های اقتصادی زنان همگام با مردان به دلیل شرایط اخیر جهانی	۳	۳/۳۶	۴/۲۳	۱۹۷	۰/۰۰۱
تفاوت قائل نشدن میان زنان و مردان در خصوص داشتن شغل	۳	۲/۵۰	-۵/۲۴	۱۹۹	۰/۰۰۱
عوامل اقتصادی	۳	۳/۴۳	۹/۵۳	۱۹۷	۰/۰۰۱

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی داری در سطح $\alpha = 0/01$ بین میانگین نظری با میانگین‌های تجربی در تمامی مؤلفه‌ها وجود دارد. بنابراین، با توجه به اینکه میانگین تجربی بالاتر از میانگین نظری می‌باشد، عنوان می‌شود که میزان تأثیر عامل «اقتصادی» در گویه‌های فوق، بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل بالاتر از حد متوسط است.

جدول شماره (۳) t تک گروهی بررسی میزان تأثیر عامل «خانواده» بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل

گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی داری
تبلیغات استعماری جهت جذب زنان در بازارهای کار و اضمحلال پایه‌های خانوادگی	۳	۳/۳۲	۴/۰۶	۱۹۶	۰/۰۰۱
جدایی اعضای خانواده به دلیل اشتغال زن	۳	۳/۸۰	۱۲/۲۱	۱۹۸	۰/۰۰۱
تضعیف نکردن کانون گرم خانواده با اشتغال در خارج از خانه	۳	۳/۳۴	۳/۸۰	۱۹۸	۰/۰۰۱
عبث و بیهوده بودن اشتغال زنان	۳	۴/۲۸	۱۸/۴۴	۱۹۸	۰/۰۰۱
وقت نداشتن اشتغال زنان به دلیل سنگین بودن مسئولیت‌های خانوادگی	۳	۴	۱۴/۴۳	۱۹۹	۰/۰۰۱
افزایش عزت نفس با اشتغال زنان	۳	۱/۹۲	-۱۵/۳۳	۱۹۷	۰/۰۰۱
میزان افزایش تعامل اجتماعی با اشتغال زنان	۳	۱/۸۰	-۲۱/۲۵	۱۹۵	۰/۰۰۱
عوامل خانواده	۳	۳/۲۳	۶/۲۱	۱۸۷	۰/۰۰۱

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی داری در سطح $\alpha = 0/01$ بین میانگین نظری با میانگین‌های تجربی در تمامی مؤلفه‌ها وجود دارد. بنابراین، با توجه به اینکه میانگین تجربی بالاتر از میانگین نظری می‌باشد، عنوان می‌شود که میزان تأثیر «خانواده» در گویه‌های فوق، بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل بالاتر از حد متوسط است.

۲۲.....پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال دوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۷

جدول شماره (۴) t تک گروهی بررسی میزان تأثیر عامل «روانشناختی و رضایتمندی» بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل

گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی داری
ایجاد پیوند عاطفی تر و نزدیکی وی با همسرش با اشتغال زنان	۳	۲/۸۵	-۲/۱۰	۱۹۸	۰/۰۳۷
جلوگیری از احساس کسالت و بیهودگی در زنان با اشتغال آنها	۳	۱/۹۷	-۱۵/۳۵	۱۹۸	۰/۰۰۱
برخوردار بودن تفاهم و پیوند خانوادگی بیشتر زنان شاغل نسبت به زنان غیرشاغل	۳	۲/۹۴	-۰/۶۷	۱۹۷	۰/۴۹۸
شاداب تر شدن زنان شاغل از زنان غیرشاغل	۳	۲/۶۶	-۴/۵۰	۱۹۷	۰/۰۰۱
امیدواری به زندگی با اشتغال زنان	۳	۲/۰۷	-۱۴/۲۰	۱۹۷	۰/۰۰۱
ایجاد افزایش روحیه کار گروهی با اشتغال زنان	۳	۱/۹۵	-۱۹/۱۰	۱۹۷	۰/۰۰۱
موظف بودن دولت نسبت به همیا با اشتغال مردان و ایجاد شغل مناسب برای زنان	۳	۱/۶۳	-۲۴/۸۱	۱۹۷	۰/۰۰۱
فراهم کردن تمهیدات دولت برای کاستن زنان خانه‌دار و افزایش زنان شاغل	۳	۲/۴۷	-۶/۲۹	۱۹۷	۰/۰۰۱
عوامل روان‌شناختی و رضایتمندی	۳	۲/۳۲	-۱۴/۱۸	۱۹۶	۰/۰۰۱

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ بین میانگین نظری با میانگین‌های تجربی وجود دارد. بنابراین، با توجه به اینکه در تمامی مؤلفه‌ها میانگین‌های تجربی پایین از میانگین نظری می‌باشد، عنوان می‌شود که میزان تأثیر عامل «روانشناختی و رضایتمندی» بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل پایین‌تر از حد متوسط است.

جدول شماره (۵) t تک گروهی بررسی میزان تأثیر عامل «اجتماعی و توسعه» بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل

گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی داری
همپایی زنان با مردان در مشاغل مهم و کلیدی	۳	۱/۷۰	-۲۰/۴۱	۱۹۴	۰/۰۰۱
وظیفه‌شناسی تر بودن زنان در انجام وظایف سازمان نسبت به مردان	۳	۱/۹۴	-۱۴/۸۱	۱۹۴	۰/۰۰۱
دقت و حوصله و ظرفیت کاری زنان از مردان در مشاغل	۳	۱/۶۸	-۲۱/۶۴	۱۹۴	۰/۰۰۱
افزایش محبت و تقدیر همسران با اشتغال زنان	۳	۲/۹۷	-۳۴۰	۱۹۴	۰/۷۲۸
افزایش همدلی زنان شاغل با همسر نسبت به زنان خانه‌دار با همسر	۳	۲/۵۲	-۶/۳۰	۱۹۴	۰/۰۰۱
اجتماعی	۳	۲/۱۶	-۱۹/۰۶	۱۹۳	۰/۰۰۱

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ بین میانگین نظری با میانگین‌های تجربی وجود دارد. بنابراین، با توجه به اینکه در تمامی مؤلفه‌ها میانگین‌های تجربی پایین از میانگین نظری می‌باشد، عنوان می‌شود که میزان تأثیر عامل «اجتماعی و توسعه» بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل

۲۳ بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل.....

پایین تر از حد متوسط است.

جدول شماره (۶) t تک گروهی بررسی وضعیت موجود متغیر «گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل» از دیدگاه نمونه‌های تحقیق

میانگین نظری	میانگین تجربی	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی داری
۳	۲/۲۷	-۳۱/۶۷	۱۷۹	۰/۰۰۱

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان t به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی داری (در سطح $\alpha=0/01$) بین میانگین تجربی و میانگین نظری در بررسی میزان تأثیر عامل قدرت، عامل اقتصادی، خانواده، عامل روان‌شناختی و رضایتمندی و عامل اجتماعی و توسعه بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل وجود دارد. از این رو، با رجوع به میانگین‌ها و با تأکید بر اینکه میزان میانگین تجربی از میانگین نظری پایین تر است، عنوان می‌شود از دیدگاه نمونه‌های تحقیق، میزان تأثیر عوامل مذکور بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل پایین تر از حد متوسط است.

مقایسه میانگین‌ها با استفاده از آزمون t دو گروه مستقل

جدول شماره (۷) t دو گروه مستقل بررسی مقایسه‌ای «گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل» با تأکید بر وضعیت تأهل

خرده مقیاس	سطوح	میانگین	انحراف معیار	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی داری
قدرت	مجرد	۱۰/۶۹	۳/۰۱	-۰/۶۲	۱۶۰	۰/۵۳۶
	متأهل	۱۱/۰۱	۳/۵۹			
عوامل اقتصادی	مجرد	۱۳/۸۴	۲/۶۶	-۰/۱۷	۱۶۴	۰/۸۶۵
	متأهل	۱۳/۹۱	۲/۶۰			
خانواده	مجرد	۲۳/۳۰	۳/۳۵	۲/۴۹	۱۵۳	۰/۰۱۴
	متأهل	۲۱/۸۵	۳/۸۲			
روان‌شناختی و رضایتمندی	مجرد	۱۷/۸۸	۵/۷۴	-۱/۸۵	۱۶۲	۰/۰۶۵
	متأهل	۱۹/۴۴	۴/۵۵			
اجتماعی و توسعه	مجرد	۱۰/۵۷	۳/۱۶	-۱/۲۸	۱۶۰	۰/۲۰۰
	متأهل	۱۱/۲۰	۲/۷۸			
اجتماعی و توسعه	مجرد	۲/۶۴	۰/۳۶	-۰/۸۱	۱۴۳	۰/۴۱۷
	متأهل	۲/۶۹	۰/۳۶			

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی داری بین میانگین‌های نمونه‌های تحقیق نسبت به میزان تأثیر عامل قدرت، اقتصادی، خانواده، روان‌شناختی و رضایتمندی و عامل اجتماعی و توسعه بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل وجود ندارد. بنابراین، با توجه به اینکه میانگین هر دو گروه (نمونه‌های مجرد و متأهل) در این

زمینه یکسان می‌باشد، عنوان می‌شود که دیدگاه نمونه‌های مجرد و متأهل نسبت به میزان تأثیر عوامل فوق در گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل به یک میزان می‌باشد.

جدول شماره (۸) تحلیل واریانس یک طرفه بررسی مقایسه‌ای «گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل» با تأکید بر سطوح سنی

متغیر	سطوح	میانگین	انحراف معیار	میزان F	سطح معنی‌داری
قدرت	۲۰ تا ۲۴ سال	۱۱/۱۴	۳/۴۹	۱/۳۳	۰/۲۶۶
	۲۵ تا ۲۹ سال	۱۰/۹۷	۳/۰۳		
	۳۰ تا ۳۴ سال	۱۱/۱۸	۳/۲۹		
	۳۵ سال به بالا	۹/۵۷	۲/۳۸		
عوامل اقتصادی	۲۰ تا ۲۴ سال	۱۲/۸۱	۲/۵۰	۴/۶۸	۰/۰۰۴
	۲۵ تا ۲۹ سال	۱۳/۵۱	۲/۸۶		
	۳۰ تا ۳۴ سال	۱۴/۴۴	۲/۴۵		
	۳۵ سال به بالا	۱۴/۴۷	۲/۱۹		
خانواده	۲۰ تا ۲۴ سال	۲۲/۰۹	۴/۰۶	۲/۴۱	۰/۰۶۸
	۲۵ تا ۲۹ سال	۲۲/۰۲	۳/۵۹		
	۳۰ تا ۳۴ سال	۲۲/۷۴	۳/۲۳		
	۳۵ سال به بالا	۲۴/۵۵	۳/۸۶		
روان‌شناختی و رضایتمندی	۲۰ تا ۲۴ سال	۱۹/۹۵	۵/۲۵	۲/۰۶	۰/۱۰۷
	۲۵ تا ۲۹ سال	۱۸/۰۲	۵/۵۳		
	۳۰ تا ۳۴ سال	۱۷/۸۰	۴/۵۴		
	۳۵ سال به بالا	۱۹/۷۷	۷/۸۱		
اجتماعی	۲۰ تا ۲۴ سال	۱۰/۸۰	۲/۸۹	۳/۰۷	۰/۰۲۹
	۲۵ تا ۲۹ سال	۱۰	۲/۸۰		
	۳۰ تا ۳۴ سال	۱۱/۵۴	۳/۲۷		
	۳۵ سال به بالا	۹/۷۲	۳/۲۶		
کل	۲۰ تا ۲۴ سال	۲/۶۷	۰/۴۲	۰/۹۶	۰/۴۱۰
	۲۵ تا ۲۹ سال	۲/۵۷	۳۹۰		
	۳۰ تا ۳۴ سال	۲/۶۹	۰/۳۳		
	۳۵ سال به بالا	۲/۶۹	۰/۳۲		

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر F به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی‌داری ($\alpha=0/05$) بین میانگین‌های نمونه‌های تحقیق نسبت به میزان تأثیر عامل اقتصادی و اجتماعی و توسعه بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل وجود دارد. بنابراین، با رجوع به میانگین نمونه‌ها با سطوح سنی متفاوت، عنوان می‌شود که نمونه‌های ۳۵ سال به بالا به میزان تأثیر

۲۵..... بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل

عامل اقتصادی و نمونه‌های ۳۰ تا ۳۴ سال به میزان تأثیر عامل اجتماعی و توسعه بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل تأکید نموده‌اند. از این‌رو، ضروری است جدول آزمون‌های تعقیبی به منظور مقایسه دو به دو میانگین‌های نمونه‌ها با سطوح سنی متفاوت (با تأکید بر دو عامل اقتصادی و اجتماعی و توسعه) پرداخته شود.

جدول شماره (۹) تحلیل واریانس یک طرفه بررسی مقایسه‌ای «گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل» با تأکید بر سطح تحصیلات

متغیر	سطوح	میانگین	انحراف معیار	F میزان	سطح معنی داری
قدرت	دیپلم	۱۱/۴۶	۲/۶۸	۰/۸۳	۰/۴۷۵
	لیسانس	۱۰/۶۵	۳/۲۶		
	فوق لیسانس	۱۰/۵۰	۳/۶۹		
	دکتر	۱۱/۱۸	۳/۶۶		
عوامل اقتصادی	دیپلم	۱۳/۴۴	۳/۰۱	۱/۱۶	۰/۳۲۶
	لیسانس	۱۴/۱۰	۲/۶۴		
	فوق لیسانس	۱۴/۰۷	۲/۰۵		
	دکتر	۱۳/۲۹	۲/۱۶		
خانواده	دیپلم	۲۱/۸۳	۴/۲۵	۱/۲۶	۰/۲۸۷
	لیسانس	۲۲/۹۱	۳/۴۳		
	فوق لیسانس	۲۲/۵۶	۳/۸۱		
	دکتر	۲۳/۳۴	۳/۱۷		
روانشناختی و رضایتمندی	دیپلم	۱۸/۷۷	۵/۸۱	۴/۳۶	۰/۰۰۵
	لیسانس	۱۷/۶۷	۴/۹۵		
	فوق لیسانس	۱۷/۸۴	۴/۲۳		
	دکتر	۲۱/۵۱	۵/۵۴		
اجتماعی و توسعه	دیپلم	۱۰/۹۴	۳/۶۱	۰/۰۹	۰/۹۶۲
	لیسانس	۱۰/۹۷	۲/۹۶		
	فوق لیسانس	۱۰/۷۶	۳/۰۴		
	دکتر	۱۰/۶۵	۲/۵۴		
کل	دیپلم	۲/۶۶	۰/۳۸	۱/۲۶	۰/۲۹۰
	لیسانس	۲/۶۳	۰/۳۴		
	فوق لیسانس	۲/۶۲	۰/۳۳		
	دکتر	۲/۷۹	۰/۴۰		

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر F به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی‌داری ($\alpha=0/05$) بین میانگین‌های نمونه‌های تحقیق نسبت به میزان تأثیر عامل روان‌شناختی و رضایتمندی بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل وجود دارد. بنابراین، با رجوع

به میانگین نمونه‌ها با سطوح تحصیلی متفاوت، عنوان می‌شود که نمونه‌ها با سطح تحصیلی دکتری، بیشتر از نمونه‌ها با دیگر سطوح تحصیلی، به میزان تأثیر عامل روان‌شناختی و رضایتمندی بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل تأکید نموده‌اند. از این‌رو، ضروری است جدول آزمون‌های تعقیبی به منظور مقایسه دو به دو میانگین‌های نمونه‌ها با سطوح تحصیلی متفاوت (با تأکید بر عامل روان‌شناختی و رضایتمندی) پرداخته شود. لازم به ذکر است

نتیجه‌گیری

اشتغال زنان با ایجاد دگرگونی‌های بنیادی در ساخت جامعه، نظام ارزش‌های سنتی، توزیع نقش‌ها و پایگاه‌های زن و مرد اهمیت بسزایی را در روابط خانوادگی، ثبات خانوادگی، تضعیف خانوادگی و از جمله کودکان برجای گذاشته است. تقسیم وظایف و نقش‌های افراد خانواده و تسخیر فضاهای اجتماعی توسط آنان منجر به دگرگونی خانواده شده و تعادلی جدید در خانه و خانواده به وجود آورده است (دانش، ۱۳۸۲).

تغییر ساختار فرهنگی به همراه تغییر اجتماعی در رابطه با اشتغال زنان بسیار ضروری بوده و منجر به تغییر نگرش زنان و مردان نسبت به خانه، خانواده و تربیت فرزندان در جنبه‌های مختلف می‌باشد. همچنین مطرح می‌شود که اشتغال زنان در خانواده نقش مهمی را در جنبه‌های عاطفی و سازگاری‌های کودکان ایفا می‌نماید و می‌تواند در رشد و شخصیت آنها مؤثر واقع شود (توکلی، ۱۳۷۵).

در راستای اشتغال زنان عنوان می‌گردد که نگرش‌های اجتماعی رایج نسبت به زنان، نقش مؤثری را در خانواده ایفا می‌نماید. به عبارتی دیگر، دامنه این عوامل نهاد اجتماعی را دربر می‌گیرد. از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی می‌توان به کانون خانواده تأکید نمود که طیف وسیعی از فرآیندهای اجتماعی را رقم می‌زند. بنابراین، آموزش‌های خانواده می‌تواند موجبات بهسازی نگرش نسبت به اشتغال زنان را فراهم سازد (نیکجو، ۱۳۷۹).

از جمله عواملی که امروزه، توجه جامعه‌شناسان را به خود جلب کرده است، می‌توان به مواردی از قبیل اشتغال مادران اشاره نمود (به دلیل اینکه در گذشته مادران اکثراً خانه‌دار بوده و تعداد کمی از آنها نسبت به نسل امروز شاغل بوده‌اند) و همچنین تغییرات فرهنگی زمان می‌باشد. بنابراین می‌توان اینگونه مطرح نمود از آنجایی که مادران کمتر در محیط خانواده حضور داشته و در جامعه به عنوان نیروی شاغل در نظر گرفته می‌شوند به دنبال این هستند تا از ظرفیت‌ها و

۲۷..... بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل.....

توانمندی‌های خویش استفاده کنند و بتوانند محیط مساعدتری را برای تربیت فرزندان فراهم سازند (جارالهی، ۱۳۷۱).

دستاوردهای مادی و معنوی تمدن بشری تحت عنوان فرهنگ نامیده می‌شود و تمامی نمادهای مرتبط با ساختارها و کارکردهای اجتماعی به عنوان معرفه‌ای از فرهنگ شناخته می‌شوند. فرهنگ‌پذیری به اقدامی اطلاق می‌شود که در آن یک فرد مهاجر می‌آموزد که چگونه باید دستاوردهای مادی و معنوی یک تمدن را شناسایی کرده و الگوهای مورد قبول جامعه را پذیرا باشد؛ در حقیقت می‌آموزد که ارزش‌ها و رغبت‌های اجتماعی در چه زمینه‌هایی نهفته است (نیکجو، ۱۳۷۹).

تربیت نسل جوان از فرهنگ و مطالعات بوم‌شناسی مستقل نمی‌باشد، چنانکه در مباحث جامعه‌شناختی از تأثیرگذاری فرهنگی به عنوان عامل زمینه‌ای یاد می‌شود. نظریه فون برنر در زمینه تأثیرات ساختارهای اجتماعی به عنوان یک سیستم کلان در نهاد خانواده و یک سیستم جزئی حائز اهمیت بوده و معرف این حقیقت می‌باشد که ساختارهای اجتماعی از طریق فرهنگ شکل گرفته و کارکردهای اجتماعی را بر مبنای ارزشها، آداب، رسوم و سنن فرهنگی، بوجود می‌آورند. در زمینه اشتغال زنان باید موثر بر آن پرداخته و تعیین نمود که چه عواملی می‌توانند زمینه‌ساز گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل گردد.

با توجه به تحقیقات متعددی که در حیطه گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل صورت گرفته است، از جمله تحقیق ساروخانی (۱۳۷۰)، که پیرامون عوامل احتمالی موثر در اشتغال زنان صورت گرفته است، در تحقیق وی مشاهده شده است که عوامل اقتصادی یکی از عوامل است که می‌تواند در گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل مؤثر واقع شود. همچنین، در تحقیق مسجدیان (۱۳۷۱)، که پیرامون بررسی ارتباط بین وضعیت اشتغال و احساس رضایت صورت گرفته، مطرح شده است که اشتغال زنان می‌تواند باعث احساس رضایت گردد. از سویی دیگر، به ارتباط اشتغال زنان با عواملی همچون تصمیم‌گیری در خانواده و هدایت خانواده پرداخته شده است که در تحقیق دانش (۱۳۷۱)، مشاهده می‌شود.

بنابراین، با رجوع به تحقیقات و ادبیات تحقیق در حیطه موضوع پژوهش حاضر مطرح می‌شود که عوامل متعددی در گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل دخالت دارند که از مهم‌ترین آنها می‌توان به رویکرد روان‌شناسی اجتماعی به اشتغال زن اشاره نمود. در این رویکرد به موانع

شخصیتی، فیزیولوژیکی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی در راستای اشتغال زنان خارج از منزل اشاره شده است.

از سوی دیگر، از دیدگاه جامعه‌شناسی شغل به‌عنوان یک نقش اجتماعی به‌شمار می‌رود که فرد از طریق آن می‌تواند در برابر ارزش‌ها، هنجارها و الگوهای رفتاری مشخص، ایفای نقش کرده و به انتظار توقعاتی از وی به انتظار می‌رود، پاسخ دهد.

از دیدگاه روان‌شناسی نیز شغل به‌عنوان رفتاری در برابر پاسخ به نیازهای فرد محسوب می‌شود که مجموعه‌ای از سائق‌ها، انگیزه‌ها و تمایلات را دربر گرفته که در صورت کسب قدرت و هدف موجب فعالیت در فرد می‌گردد.

با تأکید بر نظریه عدالت، مطرح می‌شود که در این دیدگاه استقلال مالی زن بسیار مهم تلقی شده است و زنان، شرکت‌کنندگان فعال در فرایند توسعه‌اند و از طریق نقش‌های تولیدی، باروری، نگهداری و پرورش نیروی انسانی نقش بسزایی را در رشد اقتصادی ایفا می‌نمایند.

همچنین، در نظریه‌های توسعه نیز که به مانند نظریه عدالت به استقلال مالی زنان تأکید نموده، حقوق سیاسی را نیز مطرح نموده و معتقد است که زنان باید از برنامه‌های توسعه منفعت ببرند.

در نهایت، می‌توان با مرور ادبیات، رویکردها، نظریه‌ها و پیشینه تحقیقات صورت گرفته در داخل و خارج از کشور عنوان نمود که در زمینه عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل، عوامل گوناگونی مطرح شده است که با جمع‌بندی تمامی رویکردها و نظریات و پیشینه تحقیقات مطالعه شده از دیدگاه پژوهشگر عامل قدرت، اقتصادی، خانوادگی، روان‌شناختی و رضایتمندی و عامل اجتماعی از مهمترین عواملی‌اند که می‌توانند در گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل مؤثر باشند.

از این رو، با توجه به موضوع تحقیق حاضر که به «بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل» پرداخته شده است، با استفاده از مدل آماری t تک گروهی، به آزمون فرضیه‌های تحقیق و پاسخگویی به سوالات پژوهش حاضر پرداخته و در نهایت یافته‌های زیر حاصل گردید.

در نهایت، با مقایسه یافته‌های تحقیق حاضر و پیشینه تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور می‌توان مطرح نمود که تحقیق حاضر با تحقیقات ساروخانی (۱۳۷۰)، که مطرح می‌کند عامل اقتصادی تأثیر فراوانی را بر اشتغال زنان در خارج از منزل دارد؛ تحقیق مسجدیان (۱۳۷۱)، که مطرح می‌کند، رضایت شغلی و احساس رضایت یکی از مسائلی است که در گرایش زنان به

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل.....۲۹

اشتغال مؤثر است. تحقیق جاراللهی (۱۳۷۱)، که عنوان نموده است مسائل مالی و تصمیم‌گیری در امور منزل از عوامل مؤثر بر اشتغال زنان می‌باشد؛ تحقیق ساجد (۱۳۷۵)، که مطرح می‌کند امور مالی و استقلال مالی زن و به خصوص قدرت در خانواده یکی از مسائل مهم در گرایش زنان به اشتغال است؛ توکلی (۱۳۷۶)، که مطرح می‌کند عامل فرهنگی در گرایش زنان به اشتغال مؤثر است؛ زهی (۱۳۷۷)، که مطرح می‌کند برخورداری از ارزش اجتماعی و رضایت شغلی و شرایط اقتصادی منجر به اشتغال زنان به خارج از منزل است؛ راجرز و دیگران (۱۹۸۶)، که مطرح می‌کنند عامل اقتصادی یکی از عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل است و الیوت و هاپرت (۱۹۹۱)، که مطرح می‌کنند عامل روان‌شناختی و سلامت روانی یکی از مهمترین مسائلی است که منجر به گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل می‌شود، هماهنگ است؛ زیرا در تمامی تحقیقات مطرح شده نیز به تأثیر عوامل روان‌شناختی، اقتصادی و جامعه‌شناختی از جمله قدرت بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل تأکید شده است.

پیشنادهای مبتنی بر یافته‌های تحقیق

- یکی از مهمترین موارد اشتغال‌زایی در حوزه زنان ایجاد فرصتهای شغلی مناسب با شرایط زنان جامعه ما می‌باشد. به نحوی که در حین انجام فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی، اهمیت نقش آنان در خانواده نیز به لحاظ نقش مادری و همسری نادیده گرفته نشود.

- اعتقاد زنان ما بر آن است که تحولات و شرایط موجود جهانی سبب فراهم سازی زمینه‌های مناسب اشتغال برای زنان می‌باشد. از سوی دیگر افزایش آگاهی اجتماعی و دسترسی به اطلاعات روز از مهمترین نیازهای زنان اجتماع ما محسوب می‌شود. لذا با توجه به تغییرات جهانی و اطلاعات نوین روز می‌توان زمینه اطلاع‌رسانی سهل‌الوصول و نوینی را برای زنان جامعه فراهم نمود تا بدین ترتیب آنان علاوه بر آشنایی با حقوق اجتماعی، اقتصادی و سیاسی خود، امکان آگاهی از وضعیت زنان جهان را نیز به دست آورند تا بر این اساس افزایش علمی و توان عملی انجام کار آنان به گونه‌ای با استانداردهای جهانی هماهنگ و مطابق گردد. بدین ترتیب هم امکان بهره‌وری بهینه از پتانسیل این نیروی عظیم فراهم خواهد شد و هم از ظلم مضاعف و تضییع حقوق اجتماعی ناشی از ناآگاهی‌های فردی، (توسط روشنگری و آگاه‌سازی و آشنایی آنان با حقوق حقه و نحوه احقاق آن) جلوگیری به عمل می‌آید. لازمهٔ تحکم و ضمانت اجرایی این امر نیز با دولت و دستگاه قضایی می‌باشد.

با توجه به اینکه زنان از اشتغال به عنوان عاملی در جهت تعامل اجتماعی نام برده‌اند لذا به نظر می‌رسد که نیاز به مراودات اجتماعی و تعاملات گروهی در آنان امری قابل توجه و تعیین کننده است. لذا ضروری است که محیط‌های کاری به گونه‌ای امکان این مراودات را برای آنان فراهم سازد و از تبدیل آنان به موجوداتی اداری و ماشینی جلوگیری به عمل آید. بدین معنی که در حین انجام کار، زمانی نیز به ایجاد جلسات گروهی، امکان مشاوره با افراد متخصص و کارشناسان مسائل خانوادگی، روانشناسی، حقوقی و... اختصاص یابد و دسترسی به این افراد در محیط‌های کاری فراهم گردد تا در حین انجام وظایف زمانی مناسب به تخلیه روانی و بازبایی آرامش فکری آنان اختصاص یابد تا بدین وسیله امکان افزایش توان فکری و عملی کار فراهم آید و روحیه فردی و بالطبع آن روحیه جمعی در محیط کاری فراهم شود.

- یکی دیگر از موارد حاصل از نتایج تحقیق، نقش اشتغال زنان در افزایش روحیه فعالیت‌های جمعی و گروهی، افزایش اعتماد به نفس، افزایش امید به زندگی و... می‌باشد. بر این اساس می‌توان گفت که پاره‌ای از تمایلات زنان به اشتغال، علاوه بر کسب درآمد و توان مالی، تقویت بعد روحی و روانشناسی خود می‌باشد. به این معنی که اشتغال را زمینه‌ساز ایجاد مراودات اجتماعی، تقویت روحیه، ایجاد اعتماد به نفس و... می‌دانند. با توجه به این نکات و در نظر گرفتن اهمیت بعد مالی و اقتصادی اشتغال باز هم می‌توان به اهمیت و نقش بنیادین دولت در ایجاد تعاونی‌های خاص زنان و حمایت از آنان اشاره نمود. این تعاونی‌ها علاوه بر ارتقاء سطح علمی اجتماعی و ایجاد درآمد و بنیه مالی برای اعضاء، سبب تقویت روحیه تعامل جمعی و ایجاد احساس مفید و مؤثر بودن در جامعه را فراهم می‌سازد که بالطبع سلامت روانی و افزایش اعتماد به نفس را نیز به دنبال دارد، تعاونی‌های ویژه بانوان می‌تواند با زمینه‌یابی موضوع فعالیت در حوزه‌های گوناگون تأثیرات مثبت و انکارناپذیر فردی و جمعی را به جا گذارد.

- با توجه به اینکه یافته‌های تحقیق حاصله نشان می‌دهد که عامل اقتصادی و خانواده بیشتر از دیگر عوامل بر گرایش زنان به اشتغال خارج از منزل تأثیر دارد، توصیه می‌شود که برنامه‌ریزی اصولی پیرامون اشتغال زنان در خارج از منزل صورت گیرد.

پی نوشت ها

بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان به اشتغال در خارج از منزل..... ۳۱

منابع

- ابوت، پاملا و کلووالاس (۱۳۸۱). **جامعه‌شناسی زنان**. ترجمه منیژه نجم عراقی. چاپ دوم. تهران: نشر نی، اصغرپور، زهرا (۱۳۸۶). بررسی رابطه اشتغال زنان متأهل با ساختار و روابط زوجین در شهر قم.
- اغرازی، شهلا (۱۳۷۰). موقعیت زنان شاغل در ایران. انتشارات اندیشه.
- امینی، علیرضا (۱۳۸۷). زنان و مسئله اشتغال. **نشریه بیان**. شماره ۳۰.
- باقریان، میترا (۱۳۶۹). **بررسی ویژگیهای اشتغال زنان در ایران**. تهران: دفتر جمعیت و نیروی انسانی. سازمان برنامه و بودجه،
- بیرو، آلن (۱۳۶۶). **فرهنگ علوم اجتماعی**. ترجمه باقر ساروخانی. چاپ اول. تهران: انتشارات کیهان، پورقاسم، شهلا (۱۳۸۱). بررسی وضعیت و مشکلات اشتغال زنان دارای تحصیلات عالی جویای کار شهر تهران. توکلی، اندبیل (۱۳۷۵)، معیارهای همسرگزینی در میان مردان. رساله کارشناسی تهران.
- جارالهی، عذرا (۱۳۷۱). تاریخچه اشتغال زن در ایران. **فصلنامه علوم اجتماعی**.
- چنگیزی آشتیانی، مهرانگیز (۱۳۸۰). **مشکلات اشتغال زنان در ایران و تجربه تعارفی زنان چینی در آفرینش اشتغال**. مجموعه مقالات تعاون. زن/ اشتغال. وزارت تعاون.
- حدادی، نرگس (۱۳۸۲). "بررسی نقش جنسی در احراز پست مدیریتی دانشگاه". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
- خادم شیرازی، فاطمه (۱۳۸۰). **توانمندسازی زنان، تأمین اجتماعی.... مجموعه مقالات همایش زنان. توسعه و تعدد نقشها. مرکز امور مشارکت زنان ریاست جمهوری**.
- خداپناهی، محمدکریم (۱۳۷۶). **انگیزش و هیجان**. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، دانش، عصمت (۱۳۸۲). **اشتغال زن و مسائل آن از دیدگاه‌های مختلف**. تهران: انتشارات دریای اندیشه، دفتر بین‌الملل کار (۱۹۸۵). ژنو.
- دلاور، علی (۱۳۷۶). **روش‌های تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی**. تهران: دانشگاه پیام نور، رستمی، حمدالله (۱۳۸۲). عوامل مؤثر بر نگرش زنان شاغل نسبت به ارتقاء شغلی آنان به سطوح مدیریتی.
- رضائیان، حسن (۱۳۷۸). **اصول رفتار و سازمان**. چاپ اول. تهران: انتشارات دانشگاه تهران، رضائیان، علی (۱۳۷۲). **مدیریت رفتار سازمانی**. تهران: انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، زاهدی مازندرانی، محمدجواد (۱۳۷۷). توسعه و نابرابری اجتماعی. پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه تهران.
- زنجانی زاده، هما (۱۳۷۲). بررسی موانع نظری و عملی افزایش مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی. **مجله زنان** شماره ۱۰.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۰). **جامعه‌شناسی خانواده**. تهران: انتشارات سروش، ساروخانی، باقر (۱۳۸۵). **روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی**. جلد اول. چاپ یازدهم. تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،

۳۲.....پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال دوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۷

- سفیری، خدیجه (۱۳۷۷). **جامعه‌شناسی اشتغال زنان**. تهران: تیان، چاپ اول.
- سفیری، خدیجه (۱۳۸۰). موانع و مشکلات اشتغال زنان و تأثیرات و پیامدهای آن. **نشریه کار و جامعه**. شماره ۳۹.
- سیف‌الدینی، فرانک (۱۳۷۲). **رهیافت‌هایی به روش تحقیق اجتماعی**. کلیات روش تحقیق. شیراز: اداره کل امور اجتماعی،
- شادی‌طلب، ژاله (۱۳۷۵). **اشتغال زنان در فرآیند توسعه. همایش تعاون، زن و اشتغال، وزارت تعاون**. صادق‌پور، ابوالفضل (۱۳۵۶). **چند مقاله**. تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی،
- عربی، فرانک (۱۳۸۰). **نقش زنان متخصص در اجتماع**. مجموعه مقالات همایش زنان توسعه و تعدد نقشها مرکز امور مشارکت زنان ریاست جمهوری.
- فاضلی، عصمت (۱۳۷۸). **زنان و دانش‌اندوزی**. مجموعه مقالات همایش زن در یافته‌های نوین پژوهشی. پژوهشکده زنان دانشگاه الزهرا (س).
- کار، مهرانگیز (۱۳۸۴). **زنان در بازار کار ایران**. انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.
- کلاین برگ، اتو (۱۳۶۲). **روانشناسی اجتماعی**. ترجمه علی محمد کاروان. تهران: نشر اندیشه، گزارش مرکز مطالعات زنان دانشگاه تهران. ۱۳۸۱.
- گزارش هم‌اندیشی زنان و توسعه. ۱۳۸۱.
- گل‌محمدی، معصومه (۱۳۸۰). **بررسی عوامل مؤثر بر کارآیی زنان شاغل**. مجموعه مقالات همایش توانمندسازی زنان.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۳). **جامعه‌شناسی**. منوچهر صبوری. چاپ اول. تهران: نشر نی،
- مدنی گیو، فریبا (۱۳۸۵). **بررسی عوامل مؤثر بر پی‌آمدهای اشتغال زنان**
- مرکز آمار ایران، (۱۳۷۲). **سالنامه آماری کشور**.
- مزلو، ابراهام اچ (۱۳۶۷). **انگیزش و شخصیت**. مترجم احمد رضوانی. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی،
- مسجدیان، مهدی (۱۳۷۱). **تحقیقی پیرامون وضعیت اشتغال. درآمد، فراغت، رضایت شغلی زنان اصفهان**، کمیسیون امور بانوان.
- مطهری، مرتضی (۱۳۵۶). **نظام حقوق زن در اسلام**. قم: انتشارات صدرا،
- موسوی خامنه، مرضیه (۱۳۷۱). **زنان در فرآیند توسعه**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- میشل، آندره (۱۳۵۴). **جامعه‌شناسی خانواده و ازدواج**. ترجمه فرنگیس اردلان. تهران: دانشگاه تهران،
- نوذری، لادن (۱۳۸۴). **نقش جنسیتی و اشتغال**. مجموعه مقالات زنان. توسعه و تعدد نقشها. مرکز امور مشارکت زنان ریاست جمهوری.
- نیکجو، محمدرضا (۱۳۷۹). **بررسی عوامل خانوادگی مؤثر بر نگرش دختران نسبت به نقش اجتماعی خود در کرج**. وطن‌پرست، راضیه (۱۳۸۰). **نگاهی کوتاه بر اشتغال زنان در دانشگاه‌های دولتی**. مجموعه مقالات زنان. توسعه و تعدد نقشها، مرکز امور مشارکت زنان.
- Etaugh, Claire, (1974), Effects of Maternal Employment on children, Merrill- palmer

- Quarterly, 20, pp:71-98.
- Galambos, Nancy, L.8 Lerner, Jacqueline, V., (1987), child characteristics and the Employment of Mother with Young children, **child psychology and psychiatry**, Vo 1.28, No.1., pp: 87-98.
- Deneberg, Daisy, (1988) "predictors of academic achievement and self-concept in elementary school children as function of maternal status", DAT, 49, 108.
- Cohen, Patricia & Et al, (1990), "single parenthood and Employment, Double jeopardy"?, **stress Between work and family**, pp: 117-132.
- Scarr, S. Phillips, D. McCartney, (1980) "working Mothers and their families", **American psychologist**, Vo 1, 44, No.1.
- Rogers, Sy, Parcel, EG, (1991), "The effects of maternal working conditions and mastery on child behavior problems: studying the intergeneration transmission social contro", **Journal of Health and Behavior**, 32 (2); Jun.
- Elliott, BJ, Huppert GA, (1991), "In sickness and in health associations between psychological and mental well-being, employment and paternal status in a British nation wide sample of married women", **psychological mental**, 21 (2), May.
- Albright, A., (1992), "Attitude toward working mothers accommodation the needs of mothers in the work forces". **Journal of AAOHN**. 40 (10).
- Pittman, J. M. & Blanchard, D, (1996) "The Effect of work History and timing of marriage on the division of House hold Labour", **American psychologist** Vol. 51, No. 2.
- Malarkey. Robert. "Marital Relations and Canadian women in the urban force", International Journal of sociology of the family 1990, Vol. 20. 163- 179.
- United Nation's "The world's women". 1992.
- Hofman Werner: grunde Plemete derwirts chafs gesell schaft, reinbek 1968, B. R. D.
- R. J. John; Ston. D. Gregory and D. M smith editors. Dictionary of human geography. 1996. p:196.